

ХӨВСГӨЛ АЙМАГ ДАХЬ ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР

АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ, СУМ, ДҮҮРГИЙН ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН
ХУРЛЫН 2025 ОНЫ НӨХӨН СОНГУУЛЬД ОРОЛЦСОН НАМ, ЭВСЭЛ,
НЭР ДЭВШИГЧИЙН ЗАРДЛЫН ТАЙЛАНГ ХЯНАЖ, ОЛОН НИЙТЭД
МЭДЭЭЛЭХ” АУДИТЫН ТАЙЛАН

Нөхөн сонгуульд оролцсон намын хороо, нэр дэвшигчид нь
сонгуультай холбоотой хандив аваагүй, зардал гаргаагүй
байна.

АУДИТЫН КОД: ХӨА-2025/128-ШТА-НА

Хөвсгөл аймаг
2025 он

Хөвсгөл аймаг дахь Төрийн аудитын газрын дарга, Тэргүүлэх
аудитор: А.Эрдэнэбаатар

Утас: 88883317 Цахим хаяг: erdenebaatara@audit.gov.mn

Аудитын менежер: Б.Тэгшдэлгэр

Утас: 99089114 Цахим хаяг: Tegshdelgerb@audit.gov.mn

Ахлах аудитор: З.Даваадорж

Утас: 91890258 Цахим хаяг: Davaadorjz@audit.gov.mn

Аудитор: С.Гансүх

Утас: 86479090 Цахим хаяг: Gansukhsa@audit.gov.mn

Аудитор: Н.Гүрбазар

Утас: 99979050 Цахим хаяг: Gurbazarn@audit.gov.mn

Энэхүү аудитын тайлантай холбоотой нэмэлт
мэдээллийг дараах хаягаар авна уу.
https://audit.mn/?page_id=579

АГУУЛГА

Тайланг бэлтгэсэн:

Хөвсгөл аймаг дахь
Төрийн аудитын газар

Тэргүүлэх аудитор
А.Эрдэнэбаатар
Аудитын менежер
Б.Тэгшдэлгэр
Ахлах аудитор
З.Даваадорж
Аудитор
С.Гансүх
Н.Гүрбазар

Аудитын тайлан,
дүгнэлттэй холбоотой
асуудлаар нэмж тодруулах,
асууж лавлах зүйл гарвал
70384043 дугаарын утас,
70383793 дугаарын
факсаар харилцана уу.

ХАЯГ: Мөрөн сум Аймгийн
ЗДТГ-ын “А” корпус 3
давхар

Цахим хаяг:
audit.mn/?page_id=579

2025 оны 08 дугаар сар

Товчилсон үгийн жагсаалт.....4

Аудитын зорилт, хамарсан хүрээ, арга зүй.....5

Ерөнхий мэдээлэл.....5

Бүлэг 1. Нөхөн сонгуульд оролцсон 3 нэр дэвшигч хуульд заасан хугацаанд сонгуулийн зардлын дансыг бүртгүүлж, тайланг төрийн аудитын байгууллагад ирүүлсэн байна.6

1.1. Нэр дэвшигчид хуульд заасан хугацаанд сонгуулийн зардлын дансыг бүртгүүлсэн байна.6

1.2 Нөхөн сонгуульд оролцсон 3 нэр дэвшигч аудитын хуулийн этгээдээр дүгнэлт гаргуулсан сонгуулийн зардлын тайланг төрийн аудитын байгууллагад ирүүлсэн байна.....6

Бүлэг 2: Нөхөн сонгуульд оролцсон намын хороо, нэр дэвшигчид нь сонгуультай холбоотой хандив аваагүй, зардал гаргаагүй байна.7

2.1. Нам, нэр дэвшигчид сонгуулийн зардлыг санхүүжүүлэх эх үүсвэрийг бүрдүүлээгүй байна.....7

2.2. Сонгуульд оролцсон намын хороо, нэр дэвшигчид хандив аваагүй байна.7

2.3. Нөхөн сонгуульд оролцсон нэр дэвшигчид зардал гаргаагүй байна.7

Дүгнэлт8

**ХӨВСГӨЛ АЙМАГ ДАХЬ
ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗРЫН ДАРГА, ТЭРГҮҮЛЭХ
АУДИТОРЫН ТУШААЛ**

2025 оны 08 сарын 26 өдөр

Дугаар А/26

Мөрөн сум

Аудитын тайлан баталгаажуулах тухай

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3.1, 29 дүгээр зүйлийн 29.4, Монгол улсын Ерөнхий аудиторов 2023 оны “Эрх шилжүүлэх тухай” А/102 дугаар тушаалын дөрөвдүгээр хавсралт “Аймаг, нийслэл дэх Төрийн аудитын газрын дарга, тэргүүлэх аудиторт шилжүүлэх эрх”-ийн 1.4 дэх заалтуудыг тус тус үндэслэн ТУШААХ нь:

1. “Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2025 оны нөхөн сонгуульд оролцсон нам, эвсэл, нэр дэвшигчийн зардлын тайланг хянаж, олон нийтэд мэдээлэх” аудитын тайланг хавсралтаар баталгаажуулсугай.
2. Аудитын тайланг www.audit.mn цахим хуудсаар нийтэд мэдээлсүгэй.
3. Хөвсгөл аймгийн орон нутгийн 2025 оны нөхөн сонгуульд оролцсон нам хороод, нэр дэвшигчид нь хуулийн дагуу нийтэд мэдээлэх хэмжээний хандив хүлээн аваагүй болохыг дурдсугай.
4. Энэхүү тушаалын хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллахыг Хөвсгөл аймаг дахь Төрийн аудитын газрын Аудитын менежер (Б.Тэгшдэлгэр)-т даалгасугай.
5. Аудитын ажлын болон нотлох баримтыг 2025 оны 09 дүгээр сарын 10-ны өдрийн дотор архивын нэгж болгон архивд хүлээлгэн өгөхийг ахлах аудитор (З.Даваадорж)-т үүрэг болгосугай.

ДАРГА, ТЭРГҮҮЛЭХ АУДИТОР

А.ЭРДЭНЭБААТАР

Товчилсон үгийн тайлбар

АИТХ	Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал
ИТХ	Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал
ЗДТГ	Засаг даргын Тамгын газар
ГНАГ	Гүйцэтгэл, нийцлийн аудитын газар
ЗДТГ	Засаг даргын Тамгын газар
ШТА	Шууд тайлагнах аудит
НА	Нийцлийн аудит

Дүгнэлт гаргах ажлын зорилт, хамарсан хүрээ, арга зүй, стандартын талаарх мэдэгдэл:

Үндэслэл, зорилго

Аудитыг Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3.1-д заасан Төрийн аудитын байгууллагын бүрэн эрх, Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 57 дугаар зүйлийн 57.1 дэх заалт, Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын 2025 оны “Аудитын жилийн төлөвлөгөө батлах тухай” А/108 дугаар тушаал, Хөвсгөл аймаг дахь Төрийн аудитын газрын Гүйцэтгэлийн төлөвлөгөөнд үндэслэн, орон нутгийн 2025 оны нөхөн сонгуульд оролцсон нам, эвсэл, нэр дэвшигчийн аудитын хуулийн этгээдээр дүгнэлт гаргуулсан сонгуулийн зардлын тайланг хянаж дүн, нэг сая ба түүнээс дээш төгрөгийн хандив өгсөн иргэн, хоёр сая ба түүнээс дээш төгрөгийн хандив өгсөн хуулийн этгээдийг нийтэд мэдээлэхэд аудитын зорилго чиглэгдлээ.

Хамрах хүрээ

Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуульд оролцсон нэр дэвшигчийн аудитын хуулийн этгээдээр баталгаажуулан ирүүлсэн сонгуулийн зардлын тайлан, аудитын дүгнэлт, хандивын данс нээлгэсэн харилцагч банкны дансны хуулга, хуулиар зөвшөөрөгдөөгүй орлогыг буцаасан буюу улсын орлого болгосон баримт, бусад шаардлагатай баримт материалуудыг хамруулсан.

Аудитын арга зүй

Аудитыг АДБОУС 800, “Тусгай зорилго бүхий үзэл баримтлалд нийцүүлэн бэлтгэсэн санхүүгийн тайлангийн аудит”, Монгол улсын “Төрийн аудит MNS 6817:2020” стандарт болон Аудитыг Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Хөвсгөл аймаг дахь Төрийн аудитын газрын дарга, тэргүүлэх аудиторын 2024 оны А/33 дугаар тушаалаар баталсан “Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуульд оролцож байгаа нам, эвсэл, нэр дэвшигч сонгуулийн зардлын тайлан гаргах, зардлын тайланд аудит хийх, хянах, дүнг нийтэд мэдээлэх, танилцуулах журам”-ыг мөрдлөг болгосон.

Аудитын багийн бүрэлдэхүүн, удирдлага, зохион байгуулалт

Аудитыг Хөвсгөл аймаг дахь Төрийн аудитын газрын дарга, тэргүүлэх аудитор А.Эрдэнэбаатар хянан удирдаж, аудитын менежер Б.Тэгшдэлгэр чанарын хяналт хэрэгжүүлж, арга зүйгээр ханган, ахлах аудитор З.Даваадорж, аудитор Н.Гүрбазар, С.Гансүх нар төлөвлөгөө, хөтөлбөрийн дагуу хийж гүйцэтгэлээ.

Ерөнхий мэдээлэл

Хөвсгөл аймгийн орон нутгийн 2025 оны нөхөн сонгууль зохион байгуулагдсан Алаг-Эрдэнэ суманд Ардчилсан намын хорооны нэр дэвшигч А.Бат-Ундрах, Ханх суманд Ардын намын хорооны нэр дэвшигч О.Эрдэнэбаяр, Цагаан-Үүр суманд бие даан нэр дэвшигч Д.Болор-Эрдэнэ нар дангаар оролцсон байна.

Хөвсгөл аймаг дахь Төрийн аудитын газрын дарга, тэргүүлэх аудиторын 2024 оны А/21, А/22 дугаар тушаалуудаар аймаг, сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуульд оролцох нам, нэр дэвшигч, бие даагчаас зарцуулах зардлын дээд хэмжээг сум, баг бүрээр тогтоосон бөгөөд зардлын дээд хэмжээ нь нэр дэвшигчийн хувьд аймагт 49.8-70.6 сая төгрөг, багт 17.2-31.5 сая төгрөг, нам, эвслийн хувьд аймагт 491.5 сая төгрөг, суманд 73.2-153.3 сая төгрөг байхаар баталсан.

НЭГ. АЙМАГ, СУМЫН ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН 2025 ОНЫ НӨХӨН СОНГУУЛЬД ОРОЛЦСОН 3 НЭР ДЭВШИГЧ СОНГУУЛИЙН ЗАРДЛЫН ТАЙЛАНГ ТӨРИЙН АУДИТЫН БАЙГУУЛЛАГАД ИРҮҮЛСЭН БАЙНА.

1.1 Нэр дэвшигчид сонгуулийн зардлын дансыг хуульд заасан хугацаанд төрийн аудитын байгууллагад бүртгүүлсэн байна.

Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 50 дугаар зүйлийн 50.3¹ -т заасны дагуу сонгуульд оролцох 2 намын 2 нэр дэвшигч, 1 бие даан нэр дэвшигч сонгуулийн зардлын дансыг 2025 оны 06 дугаар сарын 02-ны өдрийн дотор буюу 20-оос доошгүй хоногийн өмнө Хөвсгөл аймаг дахь Төрийн аудитын газарт бүртгүүлсэн байна.

1.2 Нөхөн сонгуульд оролцсон 3 нэр дэвшигч аудитын хуулийн этгээдээр дүгнэлт гаргуулсан сонгуулийн зардлын тайланг төрийн аудитын байгууллагад ирүүлсэн байна.

Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 56 дугаар зүйлийн 56.3²-т заасны дагуу сонгуульд өрсөлдсөн Ханх сумын Монгол ардын намын хороо, Алаг-Эрдэнэ сумын Ардчилсан намын хороод нь сонгуулийн зардлын данс нээлгээгүй, сонгуультай холбоотой зардал гаргаагүй энэ тухай албан бичгийг хуульд заасан хугацаанд ирүүлсэн бол 3 нэр дэвшигч сонгуулийн зардлын тайлангаа аудитын хуулийн этгээдээр баталгаажуулан 2025 оны 07 дугаар сарын 22-ны өдрийн дотор буюу 30 хоногт багтаан Төрийн аудитын газарт ирүүлсэн байна.

Суманд үйл ажиллагаа явуулж байгаа намуудын салбар буюу сумын намын хороо нь орон нутгийн сонгуульд хөрөнгө бүрдүүлж оролцох боломжтой боловч Улс төрийн намын тухай хууль, Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуульд “**нам**” тайлан гаргана гэж заасан байгаагаас үүдэн эрх зүйн тодорхой бус тодорхой бус байдал үүсгэж байна.

ХОЁР. 2. НӨХӨН СОНГУУЛЬД ОРОЛЦСОН НАМЫН ХОРОО, НЭР ДЭВШИГЧИД НЬ СОНГУУЛЬТАЙ ХОЛБООТОЙ ХАНДИВ АВААГҮЙ, ЗАРДАЛ ГАРГААГҮЙ БАЙНА.

2.1 Нам, нэр дэвшигчид сонгуулийн зардлыг санхүүжүүлэх эх үүсвэрийг бүрдүүлээгүй байна

Алаг-Эрдэнэ, Ханх, Цагаан-Үүр сумдын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын нөхөн сонгуульд нэг, нэг нэр дэвшигч өрсөлдөгчгүй оролцсоноос шалтгаалан намын салбар хороод болон нэр дэвшигчид сонгуулийн үйл ажиллагаанд зарцуулах санхүүгийн эх үүсвэрийг бүрдүүлээгүй байна.

2.2 Сонгуульд оролцсон намын хороо, нэр дэвшигчид хандив аваагүй байна.

Төрийн аудитын байгууллагаас гүйцэтгэсэн “Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн ИТХ-ын 2025 оны нөхөн сонгуульд оролцох улс төрийн нам, эвсэлд нэгдэн орсон намуудад иргэн, хуулийн этгээдээс өгсөн хандивын тайланг хянан баталгаажуулах” аудитад Алаг-Эрдэнэ, Ханх сумдын Монгол ардын нам, Ардчилсан намын 4 намын хороод дүгнэлт гаргуулахаар хандивын тайланг дүгнэлт гаргуулсан байна. Хандивын тайланг хянан баталгаажуулахад намын хороод иргэн, хуулийн этгээдээс хандив аваагүй байна.

Нөхөн сонгуульд оролцсон 3 нэр дэвшигчийн сонгуулийн зардлын тайланд хяналт хийхэд нэр дэвшигчид нь иргэн, хуулийн этгээдээс хандив аваагүй байна.

Намын хороод, нэр дэвшигчид нь иргэн хуулийн этгээдээс хандив аваагүй байгаа тул нийтэд мэдээлэх нэг сая ба түүнээс дээш төгрөгийн хандив өгсөн иргэн, хоёр сая ба түүнээс дээш төгрөгийн хандив өгсөн хуулийн этгээд байхгүй байна.

¹ Нам, эвсэл болон нэр дэвшигч нь сонгуулийн зардлын дансны дугаар, банкны нэрийг санал авах өдрөөс 20-оос доошгүй хоногийн өмнө төрийн аудитын орон нутаг дахь салбар байгууллагад мэдэгдэж, бүртгүүлэх үүрэгтэй.

² Нам, эвсэл нь санал авах өдрөөс хойш 45 хоногт, нэр дэвшигч санал авах өдрөөс хойш 30 хоногт багтаан зардлын тайландаа хувийн аудитын хуулийн этгээдээр дүгнэлт гаргуулан, төрийн аудитын орон нутаг дахь салбар байгууллагад хүргүүлнэ.

2.3 Нөхөн сонгуульд оролцсон нэр дэвшигчид зардал гаргаагүй байна.

Хөвсгөл аймгийн Алаг-Эрдэнэ, Ханх, Цагаан-Үүр сумдын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын нөхөн сонгуульд нэг, нэг нэр дэвшигч өрсөлдөгчгүй оролцсоноос шалтгаалан намын салбар хороод болон нэр дэвшигчид сонгуультай холбоотой зардал гаргаагүй байна.

ГУРАВ. ДҮГНЭЛТ

Хөвсгөл аймгийн аймаг, сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2025 оны нөхөн сонгуульд оролцсон нэр дэвшигчдийн аудитын хуулийн этгээдээр баталгаажуулан ирүүлсэн сонгуулийн зардлын тайланг хянаж, дүнг нэгтгэн дараах дүгнэлтийг гаргаж байна. Үүнд:

1. Хөвсгөл аймгийн 2025 нөхөн сонгуульд оролцсон 3 нэр дэвшигч хуульд заасан хугацаанд сонгуулийн зардлын дансыг бүртгүүлж, хандивын тайланг ирүүлсэн байна.
2. Нөхөн сонгуульд оролцсон намын хороо, нэр дэвшигчид нь сонгуультай холбоотой хандив аваагүй, зардал гаргаагүй, нийтэд мэдээлэх нэг сая ба түүнээс дээш төгрөгийн хандив өгсөн иргэн, хоёр сая ба түүнээс дээш төгрөгийн хандив өгсөн хуулийн этгээд байхгүй байна.
3. Суманд үйл ажиллагаа явуулж байгаа намуудын салбар буюу намын хороо нь орон нутгийн сонгуульд хөрөнгө бүрдүүлж оролцох боломжтой боловч Улс төрийн намын тухай хууль, Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуульд “нам” тайлан гаргана гэж зааснаас үүдэн хуулийн хэрэгжилтийг хангахад эрх зүйн тодорхой бус байдал үүсэж байна.
4. Орон нутаг дахь намын салбарын хууль эрх зүйн орчин тодорхой бус, хуулийн этгээд биш байгаа нь сонгуулийн зардлын тайлан ирүүлээгүй намын салбар хороодод хуулийн дагуу арга хэмжээ авах боломжгүй, сонгуулийн зардалд хяналт хийгдэхгүй байх эрсдэлтэй нөхцөл байдлыг үүсгэж байна.